

Stavnsbåndets ophævelse

Fra 1750'erne fik bønderne bedre vilkår. Forbedringerne kaldtes landboreformerne. De blev først indført på enkelte godser. Senere kom de til gælde for hele Danmark. Den 20. juni 1788 blev stavnsbåndet helt ophævet.

Arvefæste

I 1759 fik fæstebønderne lov til at fæstet kunne gå i arv.

Selveje

Nogle steder gik man videre. Der fik bønderne lov til at købe deres egen jord og gård, så de blev selvejere. Desuden blev arbejdet for godsejeren og betaling af korn og dyr omlagt til en pengeskat. Bønderne kunne nu bruge tid på deres egen jord, så de kunne tjene flere penge.

Der var stadig fattige på landet som ikke ejede jord.

Stavnsbåndets ophævelse

Først i 1788 blev stavnsbåndet afskaffet. Som monument på stavnsbåndets ophævelse blev Frihedsstøtten i København rejst.

Landsbyfællesskabet opløses

Nogle bønder flyttede fra landsbyen og ud til deres marker. Landsbyfællesskabet ophørte. Nu ejede hver bonde sine egne marker. Tidligere havde de før fælles bestemt, hvornår der skulle laves arbejde på landsbyens marker.

Af Janus Benn Sørensen
Opdateret 23. september 2013

Fra fæstebonde til selvejer

En fæstebonde ejede ikke sin jord, gård eller dyr selv. De var ejet af godsejeren. Bonden lejede sig ind på gården ved at betale korn, dyr og måske penge til ejeren. Han skulle også arbejde for godsejeren.

Udskiftning

Fra midten af 1700-tallet begyndte bønderne at samle deres jord på få, store marker. Før var markerne små og lå spredt. Samlingen af jorden kaldes udskiftning.

Fra 1781 gik udskiftningen stærkt. Efter 20 år var næsten al jord i Danmark udskiftet.

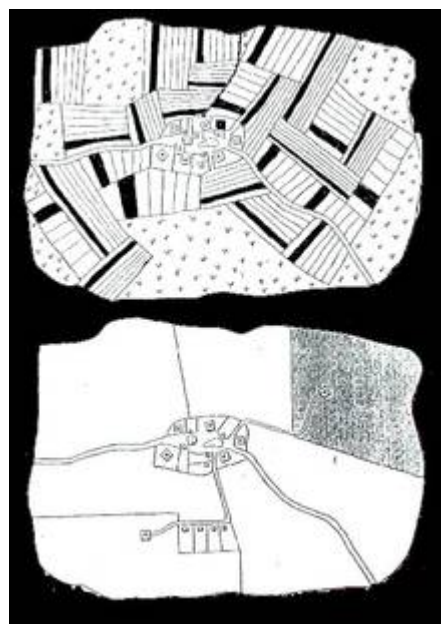
Stavnsbåndet

I 1733 blev det bestemt, at bønder (14-36) ikke måtte rejse væk fra deres bopæl. Den lov kaldes stavnsbåndet. Den blev indført, fordi godsejerne skulle skaffe soldater.

Frihedsstøtten blev bygget i 1792 efter stavnsbåndets ophævelse i 1788, som symbol på bondens nyvundne frihed.

Det Kongelige Bibliotek,
Billedsamlingen.

Ved udskiftningen gik man væk fra at dele jorden op i åse og i stedet fik hver gård sin jord placeret samlet. De [...]

© Frilandsmuseets
Jubilæumsside, 1997.

Ordforklaring

godser -

Et gods er et større landbrug. Godset består ofte af en hovedgård med tilhørende gårde.

stavnsbåndet -

Stavnsbåndet var et system, som i 1700-tallet forpligtede danske bønder til at forblive boende og arbejde på det sted, hvor de var født. Det blev indført i 1733 og ophævet igen i 1788.

fæstebønderne -

En fæstebonde var en bonde, som lejede et landbrug af en godsejer mod betaling af penge, arbejdskraft, dyr, korn osv. Det vil sige, han fæstede landbruget. Det var oprindeligt på livstid. I Danmark er fæste kendt fra 1300-tallet, og det blev endeligt afskaffet i 1919.

selvejere -

En selvejer er en bonde, der ejer jorden, bygningerne, dyrene og andet på gården selv.

udskiftning -

Ophævelsen af landsbyernes fællesskab om jorden for at opnå en mere effektiv udnyttelse af jorden.

åse -

Åse var lange, tynde marker, som en bonde lejede af en godsejer. Jorden omkring en landsby blev delt i åse med både god og dårlig jord, så alle bønder fik jord af samme kvalitet. Når åsene skulle høstes, skulle alle gårdmænd i landsbyen være enige om at lægge arbejdet dér.

selveje -

Med selveje menes der, at bønderne ejede jorden, bygningerne, dyrene m.m. selv.

Fakta

1750-1814:

Landboreformerne.

1750'erne:

Udskiftningen begynder.

1759-1761:

Hørsholms bønder får arvefæste.

1767-1769:

Bernstorffs bønder får selveje.

1781-1788:

Udskiftningen tager fart.

1788:

Stavnsbåndet ophæves.

1814:

Skoleloven indføres.

Vidste du, at..

stavnsbåndet var en forløber for værnepligten, som vi kender den i dag?

Eksemplar fremstilling

Eksemplar fremstilling af papirkopier/prints fra denne webportal til undervisningsbrug på uddannelsesinstitutioner og intern brug er tilladt efter aftale med Copydan Tekst & Node. Eksemplar fremstillingen skal ske inden for aftalens begrænsninger